

Yazı- Memlekette iyi şeyler de oluyor

Cumhuriyet yazarı Barış Terkoğlu'nun Diyanet'in hazırladığı cemaat ve tarikatlarla ilgili rapora ilişkin yazısı...

29 Temmuz 2021 tarihli yazı: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/baris-pehlivan/memlekette-iyi-seyler-de-oluyor-1856141>

Erdoğan, 15 Temmuz'un yıldönümünde konuşmuş, "Din kisvesi altında bu milleti sömürenlere prim vermeyeceğiz" demişti. Haliyle sözlerinde FETÖ dışındaki oluşumlara da açık kapı bırakması çok tartışılmıştı. Erdoğan, "Ne demek istiyor" derken Diyanet'in bu konuda bir rapor hazırladığını öğrendim.

Bu seferki gizli saklı da değil. Hatırlayın, devlet içinde örgütlenen yapılanma haberleri gündeme düştükçe, güvenlik bürokrasisinin bu konudaki uyarıları da konuşulur oldu. Polis Akademisi'nden çıkan raporlar ya da MİT'in uyarıları, "din alanı"nın FETÖ'vari yapılara karşı düzenlenmesini öneriyordu. Erdoğan da Diyanet'i zaman zaman göreve çağırırdı. Tam da o günlerde Diyanet kaynaklı bir rapor kamuoyuna sızdırıldı. Derin dini bilgi içeren çalışma; tarikat, cemaat ve kişi merkezli oluşumları isim vererek sert bir dille eleştiriyordu.

Eski Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez, raporla ilgili, "O raporun şahsımla herhangi bir ilişkisi yoktur, rapor daha çok bir istihbarat dilini andırıyor" açıklaması yaptı. Gerçekten de Diyanet'in içinden çıktığı anlaşılan rapor, kamuoyuna açıklamak için hazırlanmamıştı. Öyle anlaşılıyor ki Görmez'in söylediği gibi, güvenlik bürokrasisinin elinin Diyanet'in birikimiyle birleşmesinden ortaya çıkmış bir metindi. Devlet bu raporla "din alanı"nı kendisi için yeniden tarif ediyordu. Raporun içeriğinden endişeye kapılan kimi cemaat-tarikat oluşumları, "hedefe konulduk" kaygısıyla kamuoyuna sızıntı yapmıştı. Sahipsiz raporun üstü örtülmekle kalmadı, bazı ilahiyatçılar görevlerinden alındı. Tarikat ve cemaatlerin kelle aldığı yorumları yapıldı.

'PARALEL BULUŞMA MEKÂNLARI'

İşte bir süre önce yaşanan bu dalgalanmanın ardından; Diyanet, geçen günlerde yeni bir rapor hazırladı. 56 sayfalık rapor, "Din İstismarıyla Mücadele: Sahih Dini Bilginin Önemi" başlığını taşıyor. Merak edileni başından söyleyeyim. Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonunda, Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün çalışmasıyla hazırlanan raporda, herhangi bir tarikat ve cemaat adı zikredilmiyor. Ancak isim verilmeden eleştiriliyor.

Raporda, "din istismarı"nın başladığı nokta şöyle tarif edilmiş: "Ne zaman ki insan dine hizmet etmeyi bırakıp onu kendi hizmetinde kullanmaya başlamışsa, orada istismar vardır."

Diyanet'in raporunda "istismarcı gruplar" açıkça karşıya alınıyor: "Sadece Kuran'ı değil, hadis rivayetlerini, ashab-ı kiramın ve tarihi şahsiyetlerin hayatlarından örnekleri, İslami değer ve kavramları istismar eden fırsatçılar dün olduğu gibi bugün de karşımızdadır ve bu kimseler kendilerini ıslah hareketinin birer temsilcisiymiş gibi sunmaktadır."

Tevbe Suresi'nin 107.-110. ayetlerine atıfta bulunularak peygamberin Mescid-i Dirar'ı yıktırma gerekçesinin anlatıldığı raporda, son dönemde kimi cemaat ve tarikatların, kendi adlarıyla anılan kutsal mekânlarını inşa etmesine, şöyle eleştiride bulunuluyor: "Mescide gitmeyerek ona paralel ibadet ve buluşma mekânları üretmenin ne kadar eski bir münafık taktiği olduğu dikkat çekicidir."

TESLİMİYET VARSA LİYAKAT YOK

Kimi tarikat ve cemaat liderlerinin, rüyalara da başvurarak verdiği mesajlar isim vermeden eleştirilirken, buna karşı uyanık olma çağrısında bulunuluyor: “Dini istismar eden yapıların liderleri, kendilerini Yüce Allah’la ve Hz. Peygamber (s.a.s.) ile doğrudan görüşen ve aldığı talimatları müntesiplerine aktaran bir konumda görmektedir. Böylece kendisini Allah tarafından seçilen yüce bir kişi olarak takdim etmekte, bağlılarından tam bir teslimiyet beklemektedir. (...).”

Rapor, kendi cemaat ve tarikatını her şeyin önüne koyan grupları açıkça şu ifadelerle hedef alıyor: “Dini istismar eden yapıların özellikleri arasında, grup mensubiyetini öne çıkarmak ve diğer Müslümanları dışlayarak ötekileştirmek vardır. (...) İstismarcı gruplar, elde ettikleri güç ve imkânları Müslümanların ortak yararı yerine sadece kendi mensuplarının çıkarları için kullanmaktadır. Grup aidiyetini her şeyin üzerinde görmenin tabii bir sonucu olan bu anlayış, Allah’ın emrettiği ‘emanetin ehline verilmesi’ ilkesini tamamen ortadan kaldırmakta, ‘Bizim kötümüz ötekinin iyisinden yeğdir’ zihniyetini yerleştirmektedir.”

CEMAATE MİSYON YÜKLEMİYİN

Cemaat içi evliliklerin özendirilmesinin de eleştirildiği rapor bu kadarla kalmamış. Cumhurbaşkanı’nın daha önce açtığı “dinin güncellenmesi” tartışmasına destek verilirken kimi hocaların kendi yorumlarını mutlaklaştırarak dogma haline dönüştürmesi de eleştirilmiş: “Dinin sabiteleri, vazgeçilmez ve tartışılmaz ilkeleri bellidir. Bunlar dışında kalan ve zamanın akışıyla yeni değerlendirmelere açık olan değişkenler konusunda ilim insanları elbette düşünecek ve değerlendirmede bulunacaktır. (...) Dinin sadece bir mezhebe veya belli bir kişinin görüşlerine indirgenmesi ve diğer sahih anlayışların yok sayılması taassuptan başka bir şey değildir.”

Kimi tarikat ve cemaat liderlerinin, farklı kesimleri kâfirlikle suçlamasının zararlarının anlatıldığı raporda, cemaat ve tarikatların kendi liderlerine yüklediği misyonlar da reddediliyor: “Olağanüstü özelliklerle donatılmış bir şahsiyetin ahir zamanda ortaya çıkıp yeryüzünü adaletle dolduracağı, istismara son derece açık bir söylemdir. Öte yandan bu misyonu bir grup veya cemaate yüklemenin de herhangi bir geçerli delili yoktur.”

‘ÇARKIN BOZULMASINI İSTEMEYEN GAFİLLER’

Rapor, tarikat ve cemaatlerdeki lidere teslim olma, biat etme kültürünü de hedefine koyuyor: “Bazı dini grup liderlerinin masum olduğu, hata ya da günah işlemekten uzak olduğu iddia edilmektedir. Bu durum müntesiplerin sorgusuz sualsiz bağlanmasını ve emirleri yerine getirmesini sağlamak için üretilen oyundan başka bir şey değildir. Zira bu oyun başarıya ulaştığında artık müntesipler için liderin fikri, dinin görüşüdür. Onun sözü, mutlak doğrudur. Masum bir liderin dokunulmaz ve eleştirilemez olduğuna inanılır.”

Meleklerle, cinlerle hatta ölülerle sözde temas eden, rüyalardan ya da kalbe doğmalardan anlamlar çıkaran ve örneğine cemaat tarikatlarda sıkça rastladığımız hocaların din istismarcısı ilan edildiği rapor, kimi hocaların kendi mensuplarını cennete götürme vaadini de sert bir şekilde eleştiriyor: “Kendi mensuplarının azaptan kurtulacağını, liderlerinin rehberliğinde ahirette hesaplarının kolayca görüleceğini, aksattıkları ibadetlerin liderleri tarafından tamamlanacağını, cennete girip ebedi kurtuluşa nail olacaklarını iddia edenler din istismarcısıdır. Gruptan ayrılmak isteyenleri şefkat tokadı ve benzeri yollarla tehdit edenler, sömürü çarkının bozulmasını istemeyen gafillerdir.”

'CEMAATLER DENETLENEBİLİR OLMALI'

Raporda, tarikat ve cemaatler için bir öneride de bulunuluyor: "Bunların daima şeffaf, denetlenebilir ve hesap verebilir olmaları gerektiğini dikkate alalım".

Yurttaşlara akli kullanma, sorgulama, eleştirme, taassuba karşı çıkma, merhamet, fikir özgürlüğü ve hoşgörü çağrısı yapan rapor, son dönemde devlet içinde yapılanma örneklerine de şöyle göndermede bulunmuş: "Hiçbir aidiyeti, liyakatin ve ehliyetin önüne geçirerek kendimiz ya da yakınlarımız lehine tercih sebebi yapmayalım."

Diyanet'in tarikat ve cemaatleri eleştirdiği raporun hayattaki karşılığı mı? Öyle görünüyor ki kitaplardaki ve vicdanlardaki dinle yaşanan din arasında derin bir uçurum var.

Bu uçurumu kapatmaya ise ne Diyanet'in ne raporların gücü yeter.